

være, hvormod Almue-skolevæsenet i dette Die-
 blif er et meget blandet Forhold. For det
 Første have vi ikke noget communalt Almue-
 skolevæsen, men vi have et Stats-skolevæsen,
 idet Staten gennem Communens Klasse ud-
 øver en stærk Indflydelse paa Communemed-
 lemmernes Formue og tvinger dem til et
 ganske anderledes Slags Underviisning end
 den, de maaskee meente at kunne nøies og være
 tjente med. Forholdet er saaledes, og saa-
 længe dette er Tilfældet, kan Staten ikke op-
 give at bruge den Embedsmand, som er løn-
 net til at paasee, at Statens Billie i denne
 Sag steer sin Ret, men det er Præsten. Præ-
 sten er ikke alene en geistlig og kirkelig Me-
 nigheds Præst, men han er tillige — lad os
 kun kalde ham saaledes — en lønnet Borger-
 mester i visse Retninger, Politimester i visse
 Retninger og Bogfører i visse Retninger;
 derfor er han betalt. Det vilde være en
 ganske grændseløs Obselthed, om vi, saalænge
 vi ikke forandre det hele System, vilde fri-
 gjøre ham for Forretninger og lade ham blive
 ved at være lønnet som hidtil. Det vilde være
 en dobbelt Feil, fordi det først, naar vi komme
 til en Omordning af de geistlige Lønningsfor-
 hold, er Tiden til at sige, at naar vi paalægge
 Præsterne meget færre Pligter end hidtil, idet
 vi tage fra dem alle de Pligter der ikke høre
 til deres egentlige Præstekald, bliver ogsaa
 Nødvendigheden af den høie Lønning ringere,
 og kunne vi da derved finde Midler til at
 lade den Virksomhed udføre, som Præsten hid-
 til har udført. Jeg siger altsaa, at har man
 havt Ret i med Hensyn til Fattigvæsenet at
 stille Præsten ligeoverfor Communen som den
 Controllerende paa Belgjørenhedens og paa
 Statens Vegne, saa har man Uret i i dette
 Dieblif at ville bringe ham i en væsentlig
 anden Stilling til Skolevæsenet end den, hvori
 han er. Bring Skolevæsenet i en ganske anden
 Stilling til Staten; lad det hele statsmæssige
 Skolevæsen høre op; det vil være til overor-
 dentlig Gavn for Oplysningen, men man kan
 ikke rette en enkelt Sag af den Art, som
 gaaer imod det Princip, der ligger i hele
 den Lovgivning, som for ikke mange Aar siden
 er gaaet igjennem i denne Forsamling, og som
 saa at sige er bragt frem af den. Jeg troer,

at Sagen har gjort store Fremskridt; og jeg
 nægter ikke, at man, hvergang man gaaer til
 en ny Organisme, som ikke omfatter et heelt
 System, men blot gjør Fremskridt i en eller
 anden god Retning, med det Samme paadräger
 sig den Pligt i en vis Række af Aar at lade
 Sagen virke i denne Retning, indtil der dan-
 ner sig et Begreb om, haabe hvad der ikke er
 fuldstændigt og rigtigt, og om hvad der er an-
 taget og anerkjendt for at være dette. Naar
 vi have hørt saavel i denne Forsamling som
 rundt omkring fra, at det store Spørgsmaal om
 Tvangsskolevæsenet er forskjellig opfattet fra
 de forskjellige Sider, saa siger jeg, at saalænge
 man anseer det nødvendigt at tvinge Andre
 end de Forældre, som have viist deres Umyn-
 dighed derved, at de ikke selv ere istand til at
 erhverve det Fornødne til deres og Børns
 Underhold, til at lade deres Børn undervise
 paa anden Maade, end de selv ville, savner
 man et Middel til at haandhæve denne Tvang,
 idet man ikke har et Communestolevæsen, men
 bliver ved bagved Skolevæsenet at have denne
 Statstvang. Vi maae altsaa blive enige med
 os selv om hellere end at rette paa Systemet
 paa den Maade, som her er foreslaaet, at rette
 Systemet selv. Naar jeg nu antager, at denne
 Lov er et Forsøg paa at bringe endeel af Com-
 munalloven til Forhandling, før den endelige
 Communallov fremkommer til Behandling fra
 Regjeringen, saaledes at denne gennem Behand-
 lingen af denne Lov faaer et Materiale til i Com-
 munalloven at faae denne Sag ordnet saaledes, at
 den, naar den igjen kommer frem her, vil
 finde mindre Modstand, saa siger jeg, at naar
 man ved anden Behandling forandrer Loven
 saaledes, at man ligeoverfor Præsterne stiller
 Skolevæsenet og Fattigvæsenet ganske forskjel-
 lig; sondrede fra hinanden; og giver forskjellige
 Bestemmelser for dem, kan jeg gaae ind der-
 paa. Tænker jeg mig nu, at man ved en Dis-
 position som den, der tilsigtes ved denne Lov,
 udelukker Præsten fra den Deelagtighed i
 Skole- og Fattigvæsenet, som hidtil har været
 ham tildeelt, saa vil § 6 efter min Mening
 ikke være billig. I § 6 siger man, at Sogne-
 præsten ikke maa undslaae sig for at modtage
 Valg til Fattig- eller Skolebestyrer, eller til
 Medlem af og Formand for Fattig- eller